

גיבורות וחלוצות מחול בראשית היישוב בארץ

רינה ניקובה 1898-1974

פרצה דרך בסינטזה של בלט רומנטי עם מחול מקומי בייחוד זה שמקורו בעליה מתימן. ראתה במחול המקומי ושל התפוצות נכס שחובה להתייחס אליו. ייסדה להקה שהתבססה על תרבות היהודים ממוצא תימני. רקדנית בלט שהתחנכה בבית הספר לבלט בסנט פטרסבורג. עם המהפכה הבולשיביקית עברה לברלין ובשנת 1925 הגיעה לארץ כתיירת ונשארה. 1925-1927 ניהלה אמנותית את האופרה העברית בארץ ישראל. 1931-1939 - הקימה את להקת התימניות.

[על תערוכה אודותיה](#)

[לצפייה מתוך ארכיון המדינה ללא קול דקה 3:56](#)

[סרטון קצר נוסף עם קול](#)

ירדנה כהן 1910-2012

דרך מחול טיפחה נרטיב של חירות לאומית באמצעות הצגת דמויות נשיות מהתנ"ך במסכתות חגים. ילידת הארץ. בשנת 1929 נסעה לוינה ללמוד מחול ומשם לגרמניה. למדה אצל גרט פלוקה ובשנת 1933 שבה ארצה. בשנת 2000 קיבלה פרס על מפעל חייה בהוקרה על תרומתה לקידום מוסדות המטפחים ומלמדים מחול.

[שיחות על המחול בישראל - ירדנה כהן](#)

[כתבה מתוך עיתון הארץ 'ירדנה כהן מדברת בשפת התנועה](#)

[אמנות ואמונה - תיאור מתוך חזרות למסכת חג בקיבוץ וביקור של הבריטים שנגמר בנס.](#)

[נימוקי השופטים לקבלת פרס ישראל תש"ע](#)

[ירדנה כהן מלמדת כשהיא בת 100](#)

דבורה ברטנוב 1915-2010

חוקרת מחול וסופרת. כרקדנית הקדישה לפיתוח תחום הפנטומימה. עלתה לארץ ב-1928. למדה בבית הספר שלייד להקת הבלט הבולשוי. השתלמה ולמדה באנגליה ובגרמניה.

כלת פרס ישראל על מפעל חייה במחול לשנת 1991.

[שיחות על המחול בישראל - פאנל על דבורה ברטנוב](#)

[ברטנוב רוקדת ביום הולדתה ה 80](#)

גורית קדמן 1897-1987

הייתה גיבורה של המחול הישראלי עממי והבנייתו.

בשנת 1944 יזמה וארגנה את הכנס הארצי הראשון לריקודי-עם בקיבוץ "דליה" ובעקבותיו ארגנה את הקורס הראשון למדריכים לריקודי-עם. בשנות ה-50, למדה את ריקודיהם של בני העדות השונות, תיעדה בהסרטה והקליטה את הריקודים המסורתיים על תלבושתם. ב-1981 הוענק לה פרס ישראל בתרבות המחול על הנחת היסודות לתנועת מחול העם ביישוב, במדינה ובתפוצות, על העמדת דורות של מדריכים וטיפוח מורשת ריקודי-העדות.

[ארכיון הסרטים הישראלי - אוסף סרטי הריקודים העממיים של גורית קדמן](#)

[הרצאה על גורית קדמן](#)

[כנס על גורית קדמן](#)

[כנס על גורית קדמן חלק ראשון בו מציגה את פועלה איילה קדמן ביתה של גורית בין הדקות -10:08-39:15. בדקה 22:50 קטע קצר ובו מדברת גורית על שמה.](#)

גרטרוד קראוס 1901-1977

מורה וגורו של מחול ההבעה בישראל.

בשנת 1944 יצרה את הריקוד "דווקא" כשנודע לה שהוריה נשלחו למחנה ריכוז באמרה שממשיכים לרקוד למרות הכל.

השתייכה לצמרת רקדניות מחול ההבעה. הייתה אסיסטנטית של לאבאן. עם הגיעה לארץ בשנת 1935 טיפחה את המחול האמנותי בסגנון מחול ההבעה הגרמני תחילה כרקדנית ואמנית ובהמשך פתחה סטודיו משלה שפעל בתל אביב עד שנת 1974. ניהלה להקת מחול על שמה שפעלה באופרה העממית הארצישראלית עד סגירתה. ייעצה אמנותית ללהקות שונות בארץ ובשנת 1968 זכתה בפרס ישראל על פעילותה במחול.

[מתוך צילום כנס האגודה הישראלית לחקר המחול 2014- ד"ר יונת רוטמן מרצה על גרטרוד קראוס הזמרת יפה ירקוני שהייתה תלמידה של קראוס שרה שיר שאת מילותיו חיברה נעמי שמר](#)

אלזה דובלון 1906-1998

הרקדנית הירושלמית שניצחה בכוח אמנותה את כוחות השחור הגרמניים והקימה בית מחול בירושלים.

למדה בלט קלאסי וגימנסטיקה ומחול מודרני בבית הספר של מרי ויגמן בגרמניה. כרקדנית נפלה ונפצעה קשה באחת מהופעותיה בשנת 1932 כאשר, לדבריה, נאצים שהתנכלו לה חבלו בקרשי הבמה. ב-1936 עלתה לירושלים ופתחה את בית המחול היחיד באותם ימים. העבירה שיעורי מחול בבית הנציב העליון בהם לקחו חלק ילדים יהודיים וערבים ובמקביל המשיכה להופיעה בתוכניות מחול יחיד שיצרה.

ב-1937 נמצאו מים בקיבוץ נען ודובלון חיברה את צעדי הריקוד "ושאבתם מים", שלימים יהיה נכס צאן ברזל בריקודי העם הישראליים.

הקימה את המחלקה למחול באקדמיה הארצישראלית למוסיקה.

[על אלזה דובלון מתוך הספר שחיברה רות אשל "לרקוד את החלום" עמ' 34-35](#)

[מאמר מאת ירון מרגולין](#)

[הריקוד שאבתם מים בששון](#)

יהודית ארנון 1926-2013

שרדה את השואה ובליבה החלטה לעולם לא להפסיק לרקוד. ייסדה סטודיו למחול והקימה את הלהקה הבינקיבוצית. כוריאוגרפית ורקדנית ישראלית. ייסדה את הסטודיו למחול בגעתון, אשר היווה לימים את הבסיס להקמת להקת המחול הקיבוצית ב-1970. ארנון שימשה מנהלת אמנותית של הלהקה עד ל-1996.

[מדליקי המשואות לשנת תשנ"ה \(1995\) - יהודית ארנון](#)

[על סיפור גבורתה של ארנון והגשמת חלומה "מחול החיים"](#)

[סיפורה של ארנון באנימציה שיצר נכדה דניאל גרון](#)

מיה ארבטובה 1911-1990

חלוצה בהוראת הבלט הקלאסי בארץ ולצד עבודתה האמנותית סייעה בהתנגדות למשטר הבריטי. בשנת 1938, לאחר קריירה בבלט האופרה של ריגה וסיור הופעות רסיטלים בבירות אירופה, הגיעה מיה ארבטובה להשתקע בתל אביב, במטרה לפתח בארץ את הבלט הקלאסי. ב-1940 התמנתה לרקדנית וכוריאוגרפית באופרה העממית. ב-1943 פתחה סטודיו לבלט קלאסי שהיה בין היחידים בארץ המצויד ברצפת עץ, בר, מראות ופסנתר.

בארץ פועלת עמותה על שמה לקידום הבלט בישראל. יונתן כרמון שלמד אצלה מספר שנחשבה ל"מופקרת שרוקדת במועדני לילה של הבריטים" בעוד מסתבר שהייתה מחביאה בסליק נשק. (7:19)

[לצפייה בראיון עם יונתן כרמון](#)

שרה לוי תנאי 1910-2005

מובילת הזרם האתני אמנותי- מייסדת להקת ענבל, כוריאוגרפית ומלחינה ישראלית, מייסדת ומנהלת תאטרון מחול ענבל. מחלוצות המחול בארץ, כלת פרס ישראל למחול לשנת 1973. חיברה יצירות מחול רבות המשלבות מוטיבים תנ"כיים, יהודיים-מסורתיים וחלוציים, כולל מוטיבים מעדות ישראל השונות ובראשן יהדות תימן. [אשת חיל- לחן שרה לוי תנאי](#)
[על לוי תנאי](#)

פרנצ'סקה מאן 1917-1943

רקדנית יהודיה שנספתה בשואה תוך גילוי גבורה רקדה בפולין מחול מודרני ובלט קלאסי. התנגדה לאנשי האס אס ועוררה התקוממות נשית נוספת שהביאה למותה. ב-1 בספטמבר 2019 להקת בלט ירושלים העלתה לראשונה במרכז סוזן דלאל את המופע "ממנטו – הריקוד האחרון באושוויץ של פרנצ'סקה מאן".
[מידע מתוך מוזיאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה](#)
[כתבה על היצירה ואודות מאן מתוך עיתון מעריב](#)
[צפייה בטריילר ליצירה](#)
[כתבה מצולמת באנגלית אודות היצירה והסיפור של מאן](#)